

מחקר הערכה מתמשך לתוכנית שח"ר

אסף מלחי, מרכז תחום חרדים במינהל מחקר וכלכלה

רקע כללי וממצאים קיימים

תוכנית שח"ר (שירות חרדים) פותחה ע"י צה"ל, אגף כח-אדם וגוינט ישראל- תבת במטרה לשלב צעירים חרדיים במסגרות צבאיות מקצועיות ולרכוש מקצוע וניסיון תעסוקתי תוך שמירה על צביונם וייחודם התרבותי-חברתי. ההתנסות בעבודה ורכישת מיומנויות עבודה, תוך כדי מילוי חובת השירות הצבאי, לצד תמיכה חודשית הניתנת כתשלומי משפחה למשרתים החרדים, פותחת בפני הצעירים החרדים את הדרך להשתלבות טובה בעולם העבודה האזרחי לאחר השירות הצבאי כשהם בעלי ידע וניסיון רלוונטי לשוק העבודה המודרני. מינהל מחקר במשרד הכלכלה ערך בשנת 2011 מחקר הערכה שבחן את מידת תרומתם של מסלולי שח"ר להשתלבותם של בוגרי השירות מהמגזר החרדי בשוק העבודה ובמסגרות לימוד מקצועיות וגבוהות. המחקר בוצע באמצעות שאלוני הערכה מובנים שהקיפו כ-270 משיבים מבין הבוגרים של שני מחזורי הגיוס הראשונים (שהיוו כ-84% מכלל הבוגרים באותה עת) במסלול זה אשר שרתו בשנים 2007-2009. זהו מחקר הערכה ראשוני בלבד. לצורך בחינת מידת התרומה והשפעת השרות לאורך זמן נדרש ליווי מחקרי נוסף ומעמיק בשלבי היישום השונים של מסלול שח"ר, אשר לשם כך נועד המסמך הנוכחי.

יש לציין כי בחינת מצבם התעסוקתי של בוגרי מסלולי שח"ר השונים, מעידה על שינוי ניכר במאפייני התעסוקה של בוגרי השירות הצבאי של מסלולי שח"ר המיועדים לאוכלוסייה החרדית. רק 34% מהמשרתים במסלול שח"ר שהשתתפו בסקר הנוכחי עבדו לפני שרותם הצבאי בשכר חודשי ממוצע שעמד על 6,240 ₪. בתום השירות הצבאי (כזכור, עד 3 חודשים מסוף השירות), שיעור התעסוקה של הבוגרים הכפיל את עצמו ועמד על כ-70%. יש יסוד סביר להניח כי שיעור התעסוקה של בוגרי שח"ר ימשיך לעלות ככל שיעבור פרק זמן ממושך יותר מתום השירות, אך הדבר דורש בחינה מתמשכת ונוספת. בהיבט זה נראה כי תוכנית שח"ר עמדה ביעדיה המרכזיים, אם כי ניתן למצוא דרכים ליעולה ושיפור בהיבטים הקשורים לשיפור ההכנה לשוק העבודה ובשלבי המיון והשיבוץ לתפקידים במסגרת ההכשרה הצבאית.

בשנתיים האחרונות ישנם כבר למעלה מ-1,100 בוגרים במסלול שח"ר אשר חלקם אף המשיכו לשירות קבע וחלקם סיימו את שירותם הצבאי. כמו כן, תבת הוסיפה כלים להכוונה והכנה לשוק העבודה אשר מומלץ לבחון אותם להלן. כמו כן, חשוב להדגיש כי התנאים החברתיים והפוליטיים בישראל השתנו בשנתיים האחרונות, זאת לאור ביטולו של 'חוק טל' וחוק הגיוס החדש אשר אישורו אמור להתרחש בשבועות

הקרובים. שינויים אלו מחייבים להערכתנו לבצע מחקר מעקב נוסף אחר כלל הבוגרים של שח"ר ובפרט אחר הבוגרים של מסלול שחר אשר רואיינו על-ידינו בעבר. לפיכך הוגדרו מטרותיו של המחקר המתוכנן כדלקמן :

מטרות המחקר

- ✓ בחינת מצבם התעסוקתי של בוגרי שח"ר אשר רואיינו על-ידי מנהל המחקר בעבר
- ✓ אפיון חסמים וקשיים להשתלבות בעבודה
- ✓ בחינת מידת תרומתו של השירות בשח"ר להשתלבות בעבודה
- ✓ בחינת מידת תרומתו של השירות בשח"ר להשתלבות בלימודים מקצועיים או גבוהים

שיטת המחקר וכלי המחקר

אוכלוסיית המחקר כוללת את כלל הבוגרים של מסלול שח"ר. כאמור, בדינו נתונים מינהליים אודות 1,087 בוגרים אשר סיימו את שירותם הצבאי לפני 9 חודשים ויותר (ישנם בוגרים אשר סיימו את השירות בשח"ר לפני יותר מ-4 שנים). ביניהם גם 270 הבוגרים אשר רואיינו על-ידינו בעבר. הנתונים המינהליים כוללים את שמות הבוגרים, כתובתם, מספרי הטלפון שלהם ותאריכי הגיוס והשחרור. כמו כן ידוע לנו היכן שרתו (החיל הצבאי).

המחקר המתוכנן המוצע ייערך במתווה כמותי בלבד והוא יסתמך על שאלון מובנה אשר נעשה בו שימוש בסבב הראיונות הקודם (הסקר הטלפוני נערך בנובמבר 2011). השאלון הנוכחי יכלול שאלות ניתוב לבוגרים אשר רואיינו על-ידינו בעבר. השאלון כולל כ-145 שאלות.

הוחלט לא להמשיך במעקב מחקרי אודות אוכלוסייה זו

עקב הטמעת הליווי של בוגרי שח"ר במסגרת מרכזי תעסוקה עירוניים לחרדים ומרכזי מפת"ח